

Republica Moldova

CURTEA CONSTITUȚIONALĂ

DECIZIE

DE INADMISIBILITATE

a sesizării nr. 46g/2018

privind excepția de neconstituționalitate
a articolului 123 alin. (1) din Codul de procedură penală
(*experimentul în procedura de urmărire penală*)

CHIȘINĂU

8 mai 2018

DECIZIE DE INADMISSIBILITATE A SESIZĂRII NR. 46G/2018
(EXPERIMENTUL ÎN PROCEDURA DE URMĂRIRE PENALĂ)

Curtea Constituțională, judecând în componența:

Dlui Mihai POALELUNGI, *președinte*,
Dlui Aurel BĂIEȘU,
Dlui Igor DOLEA,
Dlui Victor POPA,
Dlui Veaceslav ZAPOROJAN, *judecători*,
cu participarea dlui Dumitru Avornic, *grefier*,

Având în vedere sesizarea depusă la 26 aprilie 2018,
Înregistrată la aceeași dată,
Examinând admisibilitatea sesizării menționate,
Având în vedere actele și lucrările dosarului,
Deliberând la 8 mai 2018 în camera de consiliu,

Pronunță următoarea decizie:

ÎN FAPT

1. La originea cauzei se află excepția de neconstituționalitate a articolului 123 alin. (1) din Codul de procedură penală al Republicii Moldova, adoptat prin Legea nr. 122 din 14 martie 2003, ridicată de către dl avocat Gheorghe Postolachi, în dosarul nr. 1a-1169/17, pendinte la Curtea de Apel Chișinău.

2. Excepția de neconstituționalitate a fost trimisă la Curtea Constituțională pe 26 aprilie 2018 de către un complet de judecată din cadrul Curții de Apel Chișinău (dnii judecători Oxana Robu, Igor Mânăscuță și Svetlana Balmuș), în baza articolului 135 alin. (1) literele a) și g) din Constituție, așa cum a fost interpretat acesta prin Hotărârea Curții Constituționale nr. 2 din 9 februarie 2016.

A. Circumstanțele litigiului principal

3. Prin sentința Judecătoriei Chișinău, sediul Rîșcani, din 16 iunie 2017, dl M. Roman a fost recunoscut vinovat de comiterea infracțiunii prevăzute de articolul 264 alin. (3) lit. d) din Codul penal [Încălcarea regulilor de securitate a circulației sau de exploatare a mijloacelor de transport de către persoana care conduce mijlocul de transport], fiindu-i stabilită o pedeapsă cu închisoare pe un termen de 5 ani cu privarea de dreptul de a conduce mijloace de transport pe un termen de 4 ani. În același timp, în baza articolului 90 din Codul penal [Cndamnarea cu suspendarea condiționată a executării pedepsei], pedeapsa închisorii a fost suspendată condiționat pe un termen de probă de trei ani.

4. Nefiind de acord cu această soluție, dl avocat Gheorghe Postolachi a contestat cu apel sentința Judecătoriei Chișinău, sediul Rîșcani, din 16

DECIZIE DE INADMISIBILITATE A SESIZĂRII NR. 46G/2018
(EXPERIMENTUL ÎN PROCEDURA DE URMĂRIRE PENALĂ)

iunie 2017, solicitând casarea acesteia și emiterea unei noi hotărâri prin care dl M. Roman să fie achitat.

5. În cadrul ședinței de judecată, dl avocat Gheorghe Postolachi a solicitat ridicarea excepției de neconstituționalitate a textului „organul de urmărire penală este în drept să efectueze un experiment în procedura de urmărire penală” de la articolul 123 alin. (1) din Codul de procedură penală.

6. Prin încheierea din 19 martie 2018, Curtea de Apel Chișinău a dispus ridicarea excepției de neconstituționalitate a articolului 123 alin. (1) din Codul de procedură penală și trimiterea sesizării la Curtea Constituțională, în vederea soluționării acesteia.

B. Legislația pertinentă

7. Prevederile relevante ale Constituției sunt următoarele:

Articolul 20 Accesul liber la justiție

„(1) Orice persoană are dreptul la satisfacție efectivă din partea instanțelor judecătorești competente împotriva actelor care violează drepturile, libertățile și interesele sale legitime.

(2) Nici o lege nu poate îngreuna accesul la justiție.”

Articolul 21 Prezumția nevinovăției

„Orice persoană acuzată de un delict este prezumată nevinovată pînă când vinovăția sa va fi dovedită în mod legal, în cursul unui proces judiciar public, în cadrul căruia i s-au asigurat toate garanțiile necesare apărării sale.”

Articolul 26 Dreptul la apărare

„(1) Dreptul la apărare este garantat.

(2) Fiecare om are dreptul să reacționeze independent, prin mijloace legitime, la încălcarea drepturilor și libertăților sale.

(3) În tot cursul procesului părțile au dreptul să fie asistate de un avocat, ales sau numit din oficiu.

(4) Amestecul în activitatea persoanelor care exercită apărarea în limitele prevăzute se pedepsește prin lege.”

Articolul 54 Restrângerea exercițiului unor drepturi sau al unor libertăți

„(1) În Republica Moldova nu pot fi adoptate legi care ar suprima sau ar diminua drepturile și libertățile fundamentale ale omului și cetățeanului.

(2) Exercițiul drepturilor și libertăților nu poate fi supus altor restrângeri decât celor prevăzute de lege, care corespund normelor unanim recunoscute ale dreptului

DECIZIE DE INADMISSIBILITATE A SESIZĂRII NR. 46G/2018
(EXPERIMENTUL ÎN PROCEDURA DE URMĂRIRE PENALĂ)

internațional și sunt necesare în interesele securității naționale, integrității teritoriale, bunăstării economice a țării, ordinii publice, în scopul prevenirii tulburărilor în masă și infracțiunilor, protejării drepturilor, libertăților și demnității altor persoane, împiedicării divulgării informațiilor confidențiale sau garantării autorității și imparțialității justiției.

(3) Prevederile alineatului (2) nu admit restrângerea drepturilor proclamate în articolele 20-24.

(4) Restrângerea trebuie să fie proporțională cu situația care a determinat-o și nu poate atinge existența dreptului sau a libertății.”

8. Prevederile relevante ale Codului de procedură penală al Republicii Moldova, adoptat prin Legea nr. 122 din 14 martie 2003, sunt următoarele:

Articolul 123

Experimentul în procedura de urmărire penală

„(1) În scopul verificării și precizării datelor ce au importanță pentru cauza penală și care pot fi reproduse în condițiile efectuării unor experimente și a altor activități de investigații, **organul de urmărire penală este în drept să efectueze un experiment în procedura de urmărire penală.**

(2) În caz de necesitate, organul de urmărire penală este în drept să antreneze în efectuarea experimentului bănuitul, învinuitul, martorul, cu consimțământul acestora, specialistul și alte persoane și să utilizeze diferite mijloace tehnice.

(3) Experimentul se permite cu condiția de a nu pune în pericol viața și sănătatea participanților la el, de a nu leza onoarea și demnitatea lor și de a nu cauza prejudiciu material participanților.”

DREPT COMPARAT

9. Curtea observă că legislația procesual-penală a cinci state (Serbia [articolul 404], Croația [articolul 305], Uzbekistan [articolul 153], Federația Rusă [articolul 288] și Bulgaria [articolul 166]) prevede în mod expres că experimentul poate fi efectuat și de către instanța de judecată.

10. De asemenea, legislația a cel puțin 13 state conține prevederi referitoare la efectuarea experimentului, însă nu se menționează în mod expres dacă acesta poate avea loc la etapa urmăririi penale sau chiar și la etapa examinării cauzei de către instanța de judecată (Republica Moldova [articolul 123], Ucraina [articolul 240], Armenia [articolul 242], Azerbaidjan [articolul 262], Albania [articolul 176], Cehia [articolul 104c (3)], Estonia [articolul 93], Georgia [articolul 130], Kazahstan [articolul 258], Letonia [articolul 171], Lituania [articolul 197], Polonia [articolul 211], Slovacia [articolul 157]).

11. În fine, legislația procesual-penală a cel puțin 12 state nu conține prevederi referitoare la instituția experimentului, unele dintre ele reglementând doar posibilitatea reconstituirii faptei (Olanda, Finlanda, Canada, Bosnia și Herțegovina, Germania, Ungaria, Irlanda, Franța, Muntenegru, Norvegia, Portugalia, România). Acest fapt este scos în

DECIZIE DE INADMISSIBILITATE A SESIZĂRII NR. 46G/2018
(EXPERIMENTUL ÎN PROCEDURA DE URMĂRIRE PENALĂ)

evidență în Opinia OSCE/ODIHR cu privire la proiectele legilor de modificare a Codului de procedură penală al Armeniei, care menționează că legislația procesual-penală din Statele Unite ale Americii și din multe țări din Europa de Vest nu acordă o atenție deosebită experimentului (CRIM-ARM/291/2016, Varșovia, 15 iulie 2016, § 49).

ÎN DREPT

A. Argumentele autorului excepției de neconstituționalitate

12. Autorul excepției de neconstituționalitate susține că, potrivit formulării textului „organul de urmărire penală este în drept să efectueze un experiment în procedura de urmărire penală” de la articolul 123 alin. (1) din Codul de procedură penală, experimentul poate fi efectuat doar în cadrul urmăririi penale, fapt care încalcă principiul nemijlocirii, ce are la bază cunoașterea directă de către instanță a probelor care vor fundamenta hotărârea pronunțată. Astfel, având în vedere că instanțele judecătorești au obligația constituțională de a realiza justiția prin administrarea probelor care sunt de natură să conducă la descoperirea adevărului, autorul excepției susține că posibilitatea efectuării experimentului trebuie extinsă și la etapa examinării cauzei de către instanțele judecătorești, în caz contrar fiind încălcat dreptul la un proces echitabil. Potrivit autorului excepției de neconstituționalitate, dispozițiile contestate sunt contrare articolelor 20, 21, 26 și 54 din Constituție.

B. Aprecierea Curții

13. Examinând admisibilitatea sesizării privind excepția de neconstituționalitate, Curtea constată următoarele.

14. În conformitate cu articolul 135 alin. (1) lit. a) din Constituție, controlul constituționalității legilor, în prezenta cauză a Codului de procedură penală al Republicii Moldova, adoptat prin Legea nr. 122 din 14 martie 2003, ține de competența Curții Constituționale.

15. Curtea constată că sesizarea privind excepția de neconstituționalitate, ridicată de către dl avocat Gheorghe Postolachi, în dosarul nr. 1a-1169/17, aflat pe rolul Curții de Apel Chișinău, este formulată de către subiectul abilitat cu acest drept, în baza articolului 135 alin. (1) literele a) și g) din Constituție, așa cum a fost interpretat acesta prin Hotărârea Curții Constituționale nr. 2 din 9 februarie 2016.

16. Curtea observă că, deși se solicită controlul constituționalității articolului 123 alin. (1) din Codul de procedură penală în integralitatea sa, în motivarea sesizării autorul face referire doar la textul „organul de urmărire penală este în drept să efectueze un experiment în procedura de urmărire penală” de la alin. (1) al normei contestate.

DECIZIE DE INADMISSIBILITATE A SESIZĂRII NR. 46G/2018
(EXPERIMENTUL ÎN PROCEDURA DE URMĂRIRE PENALĂ)

17. De asemenea, Curtea constată că autorul excepției de neconstituționalitate susține că dispozițiile contestate sunt contrare prevederilor articolelor 20, 21, 26 și 54 din Constituție.

18. Cu privire la incidența dreptului la apărare, garantat de articolul 26 din Constituție, Curtea constată că dispozițiile contestate nu conțin prevederi care le-ar interzice părților să fie asistate de către un avocat ales sau numit din oficiu. În acest sens, dreptul garantat de articolul 26 din Constituție nu este aplicabil.

19. Cu privire la fondul excepției de neconstituționalitate, Curtea reține că efectuarea experimentului la etapa examinării cauzei de către instanța de judecată poate fi impusă de anumite necesități de ordin practic, cum ar fi verificarea probelor obținute la etapa urmăririi penale, dar și la judecarea cauzei; verificarea rezultatelor experimentului care a fost desfășurat la etapa urmăririi penale cu încălcări de ordin procedural sau a cerințelor tactice; posibilitatea judecătorului sau a părților la proces de a verifica și aprecia versiunile apărute pe parcursul examinării cauzei, și altele.

20. În același timp, Curtea admite că pot exista anumite acțiuni procedurale care nu pot fi efectuate la etapa examinării cauzei de către instanța de judecată, i.e. activitatea specială de investigații, percheziția, ridicarea de obiecte, ridicarea de documente etc., deoarece sunt acțiuni specifice activității de urmărire penală. Pe de altă parte, Curtea reține că informația obținută în urma efectuării experimentului poate fi crucială pentru situația învinutului (a se vedea *Sergey Shevchenko v. Ucraina*, 4 aprilie 2006, § 72, cu privire la reconstituirea faptei). De altfel, solicitarea inculpatului de efectuare a experimentului la etapa examinării cauzei de către instanțele judecătorești poate fi justificată de dorința acestuia de a se apăra împotriva învinuirii formulate de către partea acuzării. Acest fapt este valabil mai cu seamă atunci când, pe parcursul examinării cauzei de către instanța de judecată, apar informații noi, care pot fi verificate, sub aspectul veridicității, doar prin efectuarea experimentului. Astfel, apariția unor astfel de informații plasează inculpatul într-o situație dezavantajoasă, iar imposibilitatea verificării lor poate avea consecințe grave pentru garantarea echității procesului său.

21. Curtea observă că, deși dispozițiile contestate stabilesc că „organul de urmărire penală este în drept să efectueze un experiment în procedura de urmărire penală”, acestea **nu pot fi interpretate astfel încât efectuarea experimentului să nu poată fi solicitată la etapa examinării cauzei de către instanțele judecătorești**. De altfel, textul legal criticat nu instituie o interdicție expresă în această privință, ci doar reglementează posibilitatea efectuării experimentului de către organul de urmărire penală, fără a anula posibilitatea celorlalte părți de a solicita efectuarea acestei acțiuni procedurale fie la etapa urmăririi penale, fie la judecarea cauzei. Pentru confirmarea acestui argument, Curtea menționează că dispozițiile articolului 364 „Formularea și soluționarea cererilor sau demersurilor” din Codul de procedură penală stabilesc în mod general la alin. (4) că părțile pot prezenta și cere administrarea

DECIZIE DE INADMISSIBILITATE A SESIZĂRII NR. 46G/2018
(EXPERIMENTUL ÎN PROCEDURA DE URMĂRIRE PENALĂ)

probelor și în cursul cercetării judecătorești. De asemenea, în cazul judecării cauzei în prima instanță, dispozițiile articolului 375 din Codul de procedură penală prevăd că, la cererea părților, în caz de necesitate, instanța poate efectua, în condițiile Codului, alte acțiuni procesuale pentru constatarea circumstanțelor cauzei. În mod similar, la judecarea apelului, potrivit articolului 413 alin. (3) din Cod, judecătorul poate cerceta suplimentar probele administrate în primă instanță și poate administra probe noi la cererea părților. Astfel, având în vedere că solicitarea administrării probelor constituie principalul instrument de apărare al inculpatului împotriva învinuirii formulate de procuror, Curtea reține că prevederile menționate *supra* îi acordă celui dintâi un drept general de a solicita în fața instanței de judecată administrarea de probe noi sau verificarea probelor obținute la etapa urmăririi penale, în condițiile Codului de procedură penală.

22. Cu titlu de observație, Curtea reține că prezența instituției experimentului în legislația procesual-penală a altor state variază (a se vedea §§ 9-11). Totuși, în toate aceste cazuri, Curtea nu a identificat prevederi exprese care ar interzice efectuarea experimentului la etapa judecării cauzei.

23. Prin urmare, dispozițiile contestate nu contravin garanțiilor dreptului la un proces echitabil, prevăzute de articolul 20 din Constituție.

24. Cu privire la pretinsa încălcare a articolului 21 din Constituție, Curtea constată că autorul excepției nu contestă existența posibilității efectuării experimentului de către organele de urmărire penală, ci imposibilitatea acuzatului de a cere efectuarea acestei acțiuni procedurale la etapa judecării. Așa ar fi afectată, în opinia lui, prezumția de nevinovăție. Având în vedere raționamentele de la § 21 din prezenta decizie, Curtea consideră că nu este necesară examinarea suplimentară a acestui capăt de sesizare.

25. Prin urmare, Curtea reține că sesizarea privind excepția de neconstituționalitate este neîntemeiată.

Din aceste motive, în baza articolului 26 din Legea cu privire la Curtea Constituțională și a articolelor 61 alin. (3) și 64 din Codul jurisdicției constituționale, Curtea Constituțională

DECIDE:

1. *Se declară inadmisibilă* sesizarea privind excepția de neconstituționalitate a textului „organul de urmărire penală este în drept să efectueze un experiment în procedura de urmărire penală” de la articolul 123 alin. (1) din Codul de procedură penală al Republicii Moldova, adoptat prin Legea nr. 122 din 14 martie 2003, ridicată de către dl avocat Gheorghe Postolachi, în dosarul nr. 1a-1169/17, pendinte la Curtea de Apel Chișinău.

DECIZIE DE INADMISIBILITATE A SESIZĂRII NR. 46G/2018
(EXPERIMENTUL ÎN PROCEDURA DE URMĂRIRE PENALĂ)

2. Prezenta decizie este definitivă, nu poate fi supusă nici unei căi de atac, intră în vigoare la data adoptării și se publică în Monitorul Oficial al Republicii Moldova.

Președinte

Mihai POALELUNGI

Chișinău, 8 mai 2018
DCC nr. 39
Dosarul nr. 46g/2018